

Lieta C- 459/20**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2020. gada 15. septembris

Iesniedzējtiesa:*Rechtbank Den Haag*, tiesas sēžu vieta Utrehtā (Nīderlande)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2020. gada 10. septembris

Prasītāja:

X

Atbildētājs:*Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid***Pamatlietas priekšmets**

Pamatlietas priekšmets ir lēmums, ar kuru noraidīts pieteikums par uzturēšanās atļaujas piešķiršanu, kuru prasītāja bija iesniegusi pēc tam, kad tika šķirta tās laulība ar Nīderlandes valstspiederīgo. Laulībā ir dzimis kopīgs bērns, kuram ir Nīderlandes pilsonība, bet kurš uzaudzis Taizemē un nekad nav dzīvojis Nīderlandē. Tā ietvaros ir radies jautājums, vai prasītāja var iegūt uzturēšanās tiesības pamatojoties uz sava bērna Nīderlandes pilsonību, jo bērnam, kura mātei nav uzturēšanās tiesību, tiktu liegtas tiesības, kas viņam pienākas kā Savienības pilsonim.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Šis lūgums saskaņā ar LESD 267. pantu attiecas uz jautājumu, vai LESD 20. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas liedz noraidīt trešās valsts valstspiederīgā pieteikumu uzturēšanās atļaujas saņemšanai, ja šim trešās valsts valstspiederīgā aizgādībā ir nepilngadīgs bērns, kurš ir kādas dalībvalsts pilsonis, kaut arī nekad

nav dzīvojis Savienībā, jo šāds atteikums nozīmētu, ka bērns nevarētu izmantot savas uzturēšanās tiesības kā Savienības pilsonis.

Prejudiciālie jautājumi

1.

Vai LESD 20. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā, ka dalībvalsts trešās valsts valstspiederīgajam, kura apgādībā atrodas nepilngadīgs bērns, Savienības pilsonis, kurš faktiski ir atkarīgs no šī trešās valsts valstspiederīgā, liedz uzturēšanās tiesības dalībvalstī, kuras pilsonība ir nepilngadīgajam Savienības pilsonim, kaut arī nepilngadīgais Savienības pilsonis atrodas ārpus šīs dalībvalsts, kā arī ārpus Savienības, un/vai nekad nav uzturējies Savienības teritorijā, tādējādi faktiski liedzot nepilngadīgajam Savienības pilsonim ieceļot Savienības teritorijā?

2.

a) Vai (nepilngadīgiem) Savienības pilsoņiem ir jāapliecina vai jāpierāda interese izmantot savas tiesības, kas izriet no viņu Savienības pilsonības?

b) Vai šajā kontekstā var būt nozīme tam, ka nepilngadīgi Savienības pilsoņi parasti nespēj patstāvīgi izvirzīt savas tiesības un nedrīkst paši izlemt par savu uzturēšanās vietu, bet ir atkarīgi no (kāda no) vecākiem, kā rezultātā Savienības pilsoņa tiesības var tikt izmantotas nepilngadīgā Savienības pilsoņa vārdā, kas, savukārt, iespējams ir pretrunā citām bērna interesēm sprieduma lietā *Chavez-Vilchez* u. c. izpratnē?

c) Vai runa ir par absolūtām tiesībām tādā nozīmē, ka nedrīkst tikt radīti šķēršļi vai ka dalībvalstij, kuras pilsonis ir (nepilngadīgais) Savienības pilsonis, ir pat pozitīvs pienākums nodrošināt šo tiesību izmantošanu?

3.

a) Vai, vērtējot to, vai pastāv atkarības attiecības 1. jautājuma izpratnē, izšķiroša nozīme ir tam, ka trešās valsts valstspiederīgais vecāks pirms pieteikuma iesniegšanas vai pirms lēmuma, ar kuru viņam liegtas uzturēšanās tiesības, pieņemšanas, vai pirms tam, kad (valsts) tiesa attiecīgā tiesvedībā lemj par šo atteikumu, ikdienā ir rūpējies par nepilngadīgo Savienības pilsoni, vai arī citi līdz šim ir pildījuši šo uzdevumu un/vai var to (turpināt) pildīt?

b) Vai šajā kontekstā var prasīt, ka nepilngadīgs Savienības pilsonis, lai varētu faktiski izmantot savas no Savienības tiesību aktiem izrietošās tiesības, apmetas Savienības teritorijā kopā ar otru vecāku, kurš ir Savienības pilsonis, bet kuram, iespējams, vairs nav nepilngadīgā aizgādības tiesību?

c) Ja tas tā ir, vai ir kāda nozīme tam, vai šis vecāks īsteno un ir īstenojis nepilngadīgā aizgādības tiesības un/vai tiesisko, finansiālo vai emocionālo apgādību un vai viņš ir gatavs uzņemties šo apgādību un/vai rūpēties par nepilngadīgo?

d) Ja izrādītos, ka trešās valsts valstspiederīgajam vecākam vienīgajam ir aizgādības tiesības pār nepilngadīgo Savienības pilsoni, vai tas tad nozīmē, ka jautājumam par tiesisku, finansiālu un/vai emocionālu apgādību ir jāpiešķir mazāka nozīme?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

LESD 20. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

nav

Īss faktu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītāja ir Taizemes valstspiederīgā un bija laulībā ar Nīderlandes pilsoni. Viņu laulības laikā viņai piedzima bērns, kuram ir Nīderlandes pilsonība, bet kurš ir dzimis Taizemē. Prasītāja pēc dzemdībām atgriezās Nīderlandē, bet viņas bērnu Taizemē audzināja viņas māte, un bērns nekad nav bijis Nīderlandē.
- 2 Pēc šķiršanās 2017. gadā prasītājai uzturēšanās tiesības Nīderlandē tika atņemtas. 2019. gada 6. maijā atbildētājs informēja prasītāju, ka viņa tikšot nogādāta uz Bangkoku. 2019. gada 7. maijā viņa iesniedza pieteikumu uzturēšanās atļaujas piešķiršanai, lai uzturētos pie [B]. Šis pieteikums tika noraidīts 2019. gada 8. maijā, pēc kā prasītāja tika izraidīta. Atbildētājs ar 2019. gada 2. jūlija lēmumu noraidīja prasītājas iesniegto sūdzību. Par to prasītāja cēla šo prasību *Rechtbank Den Haag* [Hāgas tiesa].
- 3 Sākotnēji abiem vecākiem saskaņā ar likumu bija kopīgas bērna aizgādības tiesības. 2020. gada 5. februārī tiesa Surinā, Taizemē, apstiprināja prasītāju kā vienīgo aizgādni. Tā kā *Rechtbank Den Haag* nav iesniegta atbilstoši apliecināta šī sprieduma kopija, joprojām nav skaidrs, vai prasītāja juridiski ir vienīgā bērna aizgādne.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 Prasītāja uzskata, ka viņai ir tiesības uzturēties Nīderlandē, jo viņas bērns ir Nīderlandes pilsonis, un no viņa Savienības pilsonības var atvasināt uzturēšanās tiesības. Viņa norāda, ka viņa ir bērna aizgādne, viņai vienmēr ir bijusi emocionāla saikne ar bērnu un viņa vienmēr uzņēmusies tiesisko un finansiālo

apgādību. Sākotnēji viņa no Nīderlandes esot sazinājusies ar viņu digitālā ceļā laikā, kamēr viņas māte Taizemē rūpējās par bērnu. Kopš atgriešanās Taizemē viņa pati rūpējas par bērnu. Viņas māte veselības stāvokļa dēļ vairs nevarot to darīt. Ar tēvu bērnam iepriekš esot bijis kontakts maksimāli reizi gadā. Bet, tā kā bērns nerunā ne holandiešu, ne angļu valodā, viņš nespēja ar viņu sazināties. Kopš 2017. gada bērnam neesot bijis kontakts ar tēvu. Tādējādi bērns esot pilnībā atkarīgs no viņas. Atsakot viņai uzturēšanās tiesības, arī bērnam tikšot liegta iespēja izmantot viņa kā Savienības pilsoņa tiesības.

- 5 Atbildētājs apgalvo, ka kritēriji, ko Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk tekstā – “Tiesa”) noteica spriedumā lietā *Chavez-Vilchez* u.c.¹, lai izvērtētu, vai bērnam tiks liegts izmantot viņa Savienības pilsoņa tiesības, ja viņš būtu spiests pamest Savienības teritoriju (skat. turpinājumā 9. punktu), šajā lietā neesot piemērojami. Jāņem vērā, ka prasītājas pieteikuma par uzturēšanās atļaujas piešķiršanu noraidīšanas dēļ bērnam nebija jāpamet Savienības teritorija, jo viņš jau kopš dzimšanas uzturējās Taizemē. Turklāt, pēc atbildētāja domām, nav skaidrs, vai bērns ir tik atkarīgs no savas mātes (no kuras viņš ir bijis šķirts gandrīz visu mūžu), lai fakts, ka māte ir spiesta uzturēties ārpus Savienības, būtu par iemeslu, kura dēļ arī bērns ir spiests uzturēties ārpus Savienības. Tāpat neesot skaidrs, kādas ir attiecības ar tēvu Nīderlandē. Turklāt nav pierādīts, ka bērna interesēs būtu, ka prasītājai tiktu piešķirta uzturēšanās atļauja Nīderlandē.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Iesniedzējtiesa norāda, ka šajā lietā galvenais jautājums ir par to, vai Tiesas spriedumi lietās *Ruiz Zambrano*², *Dereci*³, *O. u. c.*⁴, kā arī *Chavez-Vilchez* u. c. ir attiecināmi uz šo lietu arī tad, ja nepilngadīgs bērns, kurš ir Savienības pilsonis, uzturas ārpus Savienības teritorijas vai nekad nav bijis Savienībā.
- 7 Iesniedzējtiesa no sprieduma lietā *Dereci* secināja, ka Savienības dalībvalsts pilsoņi attiecībā uz šo dalībvalsti var atsaukties uz Savienības tiesībām, tostarp LESD 20. pantu. Lietā *Ruiz Zambrano* Tiesa nolēma, ka šis pants ir jāinterpretē tādējādi, “ka tas nepieļauj to, ka dalībvalsts, [...] atsaka trešās valsts pilsonim, kura aizgādībā ir nepilngadīgi bērni, kuri ir Savienības pilsoņi, piešķirt tiesības uzturēties dalībvalstī, kurā dzīvo pēdējie minētie un kas ir pēdējo minēto pilsonības dalībvalsts, [...] ciktāl šādi lēmumi atņemt minētajiem bērniem iespēju faktiski izmantot ar Savienības pilsoņa statusu saistītās tiesības”. Turklāt svarīgi ir tas, vai šāda lēmuma rezultātā bērni būtu spiesti pamest Savienības teritoriju.

¹ Spriedums, 2017. gada 10. maijs, *Chavez-Vilchez* u. c., C-133/15, EU:C:2017:354.

² Spriedums, 2011. gada 8. marts, *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124.

³ Spriedums, 2011. gada 15. novembris, *Dereci* u. c., C-256/11, EU:C:2011:734.

⁴ Spriedums, 2012. gada 6. decembris, *O. u. c.*, C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776.

- 8 Nīderlandes augstākā administratīvā tiesa *Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State* [Valsts padomes Administratīvo lietu nodaļa (turpmāk tekstā – “*ABRvS*”)] 2012. gadā nolēma, ka spriedumi *Ruiz Zambrano* un *Dereci* var būt piemērojami arī lietā, kurā bērns kā nepilngadīgs Savienības pilsonis uzturas ārpus Savienības. Šis spriedums attiecās uz diviem bērniem, no kuriem viens bija ne tikai dzimis Nīderlandē, bet sākotnēji tur arī dzīvojis, bet otrs nekad nebija uzturējies Nīderlandē. Tomēr šajā gadījumā tika konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgais ir vienīgais nepilngadīgo Savienības pilsoņu vecāks, jo otrs vecāks ir miris. No sprieduma *O. u. c.* lietā iesniedzējtiesa secina, ka arī šajā lietā būtiski ir, vai prasītājam ir piešķirtas bērna aizgādības tiesības kā vienīgajai aizgādnei. Tieši fakts, ka bērns ir atkarīgs no trešās valsts valstspiederīgā, ir iemesls tam, ka šis bērns nevar izmantot savas kā Savienības pilsoņa tiesības.
- 9 Visbeidzot lietā *Chavez-Vilchez u. c.* spriedumā Tiesa izvirzīja kritērijus, lai novērtētu jautājumu, vai starp nepilngadīgo Savienības pilsoni un trešās valsts valstspiederīgo vecāku pastāv tādas faktiskas atkarības attiecības, lai bērns būtu spiests pamest Savienības teritoriju šī vecāka izraidīšanas rezultātā. Šim vērtējumam [...] “ir jābūt balstītam uz visu lietas apstākļu ņemšanu vērā, īpaši bērna vecumu, viņa fizisko un emocionālo attīstību, viņa emocionālo attiecību līmeni gan ar vecāku, kas ir Savienības pilsonis, gan ar vecāku, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, kā arī risku, ka viņa nošķiršana no pēdējā minētā vecāka varētu ietekmēt šī bērna emocionālo līdzsvaru”.
- 10 Iepriekš minētajā *ABRvS* nolēmumā gan tika noteikts, ka Tiesas judikatūra attiecībā uz Savienības pilsonību ir piemērojama arī tad, ja nepilngadīgais Savienības pilsonis uzturas ārpus Savienības, taču jautājums par to, vai tas tā ir, nekad nav ticis nodots Tiesai. Jebkurā gadījumā attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais Nīderlandē nekad nevar atsaukties uz atvasinātām uzturēšanās tiesībām saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pantu, nepiemērojot šo judikatūru. Šis pants ļauj uzturēties tikai pie ģimenes locekļa, kurš ir vismaz 21 gadu vecs. Šo prasību nepilngadīgi Savienības pilsoņi nevar izpildīt *per definitionem* [pēc definīcijas].
- 11 Iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar šo judikatūru Savienības pilsoņa tiesības tieši balstās uz Savienības pilsonību. Tas nozīmē, ka Savienības pilsonim nav jāpierāda, ka viņš ir ieinteresēts izmantot savas tiesības, kas noteiktas Savienības tiesību aktos. Tomēr nepilngadīgie nevar izmantot šīs tiesības patstāvīgi. Viņi paši nevar noteikt savu uzturēšanās vietu, bet ir atkarīgi no (kāda no) vecākiem. Tā rezultātā nepilngadīga Savienības pilsoņa tiesības var tikt izmantotas nepilngadīgā vārdā, savukārt tas var būt pretrunā citām bērna interesēm, kas minētas lietā *Chavez-Vilchez u. c.* spriedumā noteiktajos kritērijos. Šajā kontekstā spriedums lietā *Dereci* izvirza jautājumu par to, vai dalībvalstīm vienkārši nav atļauts radīt šķēršļus nepilngadīgā Savienības pilsonības tiesību izmantošanai, vai arī tām pat ir pozitīvs pienākums nodrošināt šādu izmantošanu.
- 12 Visbeidzot, iesniedzējtiesa vēlētos zināt Tiesas skaidrojumu, vai, izvērtējot jautājumu par to, vai pastāv atkarības attiecības, kuru dēļ ir jāpiešķir trešās valsts

valstspiederīgajam vecākam uzturēšanās tiesības Savienībā, izšķirošs faktors ir tas, vai šis vecāks ikdienā ir rūpējies par bērnu un vai līdz šim šo uzdevumu ir veikuši citi un var arī turpmāk to darīt. Vai arī var tikt prasīts, ka bērns apmetas pie tā vecāka, kuram ir Savienības pilsonība, neatkarīgi no tā, vai šis vecāks vēlas uzņemties bērna tiesisko un finansiālo apgādību? Turklāt rodas jautājums, vai tas ir citādi, ja aizgādības tiesības ir tikai vienam no vecākiem.

DARBA VERSIJA